

Trgovski Tovariš

Leto XXVII /// 1930 /// Številka 9

J. V.

Otvoritev nove gremijalne trgovske šole v Ljubljani

Dne 30. septembra t. l. je otvoril Gremij trgovcev v Ljubljani v Trgovskem domu lastno, novo, povsem moderno urejeno šolo za svoj trgovski podmladek. Domači slavnosti so poleg polnoštevilno zbranih učencev in učenk z učiteljskim zborom na čelu prisostvovali zastopniki banske uprave in ljubljanske mestne občine ter predstavniki trgovskih in obrtniških organizacij.

Svečanost je otvoril predsednik društva «Trgovski dom» gosp. Ivan Jelačin st., nakar je pozdravil došle goste, učiteljski zbor in učence načelnik Gremija trgovcev v Ljubljani g. Ivan Gregorc. Nato je opisal zgodovino gremijalne šole in povdaril, da bo zapisana otvoritev te šole v analih gremija kot svetla točka smotrenega in požrtvovalnega dela ljubljanskega trgovstva za napredek in povzdigo strokovnega šolstva. Izpričuje naj samozavest, stanovsko zavednost in krepko voljo trgovstva, da se trgovski naraščaj čim boljše izобрази in strokovno usposobi. Nato je izročil šolo v nadaljnje upravljanje predsedniku šolskega odbora Gremija trgovcev v Ljubljani gospodu Jos. J. Kavčiču.

Predsednik šolskega odbora je v lepem nagovoru, ki je bil namenjen predvsem šolski mladini, povedal naslednje:

Leta 1934. mine sto let, kar so ljubljanski trgovci ustanovili svojo trgovsko šolo, prihodnje leto pa poteče petdeset let, odkar upravlja gremijalno trgovsko šolo šolski odbor Gremija trgovcev v Ljubljani, ki jo je prevzel v svojo upravo l. 1881. Po septemberskih dogodkih l. 1908 je nov val narodne zavednosti in ponosa predramil tudi ljubljanske trgovce, da so svojo šolo, ki je imela do tedaj nemški učni jezik in bila priklopljena nemški trgovski šoli, postavili na lastne noge in uvedli slovenski pouk. Od leta 1909 do 1914 je imela šola 3 razrede s 104—120 vajenci. Ob začetku svetovne vojne je bila ukinjena in ni bilo pouka do l. 1916. V letih 1917 do 1920 je imela šola od 55—70 vajencev s 3—13 absolventi letno. Leta 1920 je storil gremij sklep, da morajo šolo obiskovati tudi vajenke. Tedaj se je začel trgovski naraščaj silno množiti. Šola je imela naslednje število vajencev in vajenk v navedenih šolskih letih:

leta 1920/21	169,	leta 1921/22	193,
leta 1922/23	252,	leta 1923/24	313,

ter je dosegla najvišje število v letu 1924/25 318. Nato je začel dotok radi energične akcije, ki smo jo izvedli člani «Merkurja», poje-njevati, kot pričajo naslednje številke:

leta 1925/26	294,	leta 1926/27	265,
leta 1927/28	284,	leta 1928/29	273,
leta 1929/30	257,	leta 1930/31	256.

V zadnjih letih stalno preseza število vajenk v izdatni meri število vajencev!

Kakor sem že omenil, smo začeli nekateri člani «Merkurja», leta 1924 z akcijo za ureditev vajenškega vprašanja. Tisto leto sem pri-občil v «Trgovskem Tovarišu» več člankov tičočih se tega vprašanja, v 4. številki pa sem v članku «Trgovski naraščaj važno vprašanje za trgovca in sotrudnika» podal smernice, po katerih naj bi se ure-dilo vajenško vprašanje v zmislu naših zahtev. Zahtevali smo tedaj zlasti omejitev dotoka z natančnim prebiranjem učencev, s točno in enako ureditvijo učne dobe (tri leta) za vse, posebno pa z višjo predizobrazbo, z najmanj tremi dovršenimi razredi srednje ali me-ščanske šole.

Na gremijalnem občnem zboru sta stavila l. 1924 podpredsed-nik «Merkurja» g. Tory in tajnik g. Urbančič v imenu pomočniškega zbora predlog, da se naj zahteva za vstop v gremijalno šolo štiri dovršene razrede srednje ali meščanske šole. Razvila se je tedaj živahna debata, ker so nekateri učni gospodarji bili odločno proti, češ, da jim sploh ne bo mogoče več dobiti vajencev. Tedaj smo ugo-tovili, da marsikateri učni gospodar opravlja z vajenci le hlapčev-ska ali pestunjska dela in slično, kar nikakor ni v interesu vzgoje dobrega trgovskega podmladka. Taki učni gospodarji naj si pač najamejo za tovrstne posle druge delovne moči. Vajenca naj ima le oni, ki ga res potrebuje za trgovino, ki ima srce in dobro voljo, da ga vzgoji za dobrega in sposobnega trgovskega sotrudnika, saj je vendarle vsakdo odgovoren pred Bogom in svojo vestjo za mlado življenje, ki mu je izročeno v uk in vzgojo. Na moj posreovalni predlog je tedaj gremijalni občni zbor določil triletno učno dobo, največ 15. leto starosti in dovršenje treh razredov meščanske ali srednje šole kot pogoj za sprejem v gremijalno šolo.

V enakem zmislu, vendar prilagodeno krajevnim razmeram in potrebam, smo izvedli potem akcijo za omejitev dotoka in izbolj-šanje kakovosti trg. vajencev pri vseh gremijih v Sloveniji. Zahte-vali smo tedaj tudi ukinitev enoletnih trgovskih tečajev, ki so fabri-cirali le malo uporaben, pa zelo mnogoštevilen proletarijat.

Leta 1926 je priobčil «Trgovski Tovariš» poleg drugih člankov, ki so se še vedno bavili z vajenškim vprašanjem, članek g. Urban-čiča «Kam z vajenci», v katerem je ta ugotovil, da imamo v Slove-niji 14.000 obrtnih vajencev in od tega 1400 trgovskih, kar bo dovedlo do silne nadprodukcije trgovskih moči. Tisto leto je zapo-čela Zbornica TOI v zvezi z drugimi gospodarskimi organizacijami akcijo za uvedbo zdravniške preiskave vajencev. Tudi ta se je uvedla in smo tako zopet storili korak naprej.

Jeseni 1926 se je uvedel na naši šoli tudi novi učni načrt in so stopili v veljavo novi disciplinski predpisi. Uvedli so se tudi

novi katalogi in novo redovanje. Pri vsem tem je odlično in inicijativno sodeloval vodja naše gremijalne šole g. R. Grum, ki je tedaj v svojih člankih priobčenih v «Trgovskem Tovarišu» tudi zahteval, da naj dobi vajenec nele praktično-trgovsko, nego tudi zadostno komercialno-administrativno izobrazbo. Ta zahteva je posebne važnosti, ker še dandanes pogosto opazimo, da marsikateri dober trgovec ni sposoben sam ugotoviti svojega pravega stanja številčno točno, zanesljivo in pregledno.

Med mere, ki naj omeje tako prevelik, kot tudi nezadostno usposobljen dotok v trgovino in izboljšajo naraščaj trgovski in stan, spada tudi zahteva po pomočniški skušnji. Ko smo bili tako daleč, da smo mogli misliti na uvedbo pomočniške skušnje, sem priobčil l. 1928 v 8. številki «Trgovskega Tovariša» članek «Zmisljivo trgovske pomočniške skušnje», v katerem sem orisal smernice za izvedbo te naše zamisli. Tudi kot predsednik Zveze trgovskih gremijev sem se odločno zavzel za izvedbo te naše zahteve in tako smo uvedli pri vseh gremijih pomočniško skušnjo. Napraviti jo bodete morali tudi vi, učenci naše šole in pokaže naj, kaj ste se naučili pri svojih učnih gospodarjih. Ni dovolj, da dobro dovršite našo šolo. Pomočniška skušnja naj pokaže, kaj vas je naučil učni gospodar in kaj ste se naučili vi v trgovini in za trgovino. Kdor ne bo imel poleg odhodnega izpričevala šole tudi dovršene pomočniške skušnje, se bo moral še eno leto učiti, pa vas zato pozivljam, da se vestno in pridno učite tako za šolo, kakor tudi v trgovini.

Z uspehi, ki jih doseza sedaj naša šola, smo zadovoljni, pa bodi zato izrečena zahvala učiteljskemu zboru in g. šolskemu vodji, kakor se pri tej priliki zahvaljujem vsem činiteljem, ki so podpirali našo šolo, proseč jih obenem nadaljnje podpore. Pri tej priložnosti izrekam vse priznanje in zahvalo gremijalnemu tajniku g. L. Šmucu za neumorno prizadevanje in skrb pri graditvi in ureditvi naše nove šole.

Z našo šolo nudijo ljubljanski trgovci vam učencem tako v kulturnem kot strokovnem pogledu mnogo več, kot zahteva zakon. Veliki so naši stroški za šolo in vas. Zavedajte se te požrtvovalnosti in nesebičnosti in glejte, da bodete tudi vi, ko dorastete, delali, nele sebično zase, nego tudi koristno in socialno ter kulturno za svojega bližnjega.

Vas pa, gospod ravnatelj, in ves učiteljski zbor prosimo, da delate vestno tako dalje kot doslej, toda z vso strogostjo ter izločite iz naše šole vse, kar ne odgovarja. Vzgojite nam dobre in strokovne usposobljene sodelavce, dobre državljane in Jugoslovane. Kako mila nam je naša domovina, smo občutili v preteklih dneh, ko smo sočustvovali z našimi zatiranimi brati tam preko, za vas pa je važna tudi zato, ker bo marsikateri izmed vas dobil kruha, kjerkoli širom naše Jugoslavije, ker vas rodna zemlja ne bo mogla preživeti vseh. Zato si zapišite tudi vi na vaš prapor, kakor naša hrabra vojska: «Z vero v Boga za kralja in domovino!» Bodite ponosni, zavedni in iskreni Jugoslovani! Spomnimo se pri tej priliki tudi našega vladarja in zakličimo Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru I. in njegovemu prevzvišenemu domu: Živel!

Vam pa, gospod gremijalni načelnik, zagotavljam, da bo šolski odbor resno in vestno skrbel za napredek naše tako lepe gremijalne šole.

Vodja gremijalne šole g. Grum se je nato zahvalil vsem, ki so pripomogli, da se je zgradila ta šola, nakar je zapela mladina državno himno «Bože pravde».

Načelnik trgovskega oddelka pri banski upravi g. dr. Marn je čestital v imenu banske uprave trgovstvu k zgraditvi šolskega poslopja ter želel, da bi bil naraščaj marljiv, priden in vesten. Zaklical mu je: «Mladina, le vedno naprej! Zdravo!»

Načelnik Gremija trgovcev v Ljubljani g. Gregorc je nato izrekel priznanje gremijalnemu tajniku g. Šmucu za njegovo požrtvovalnost in zaključil svečanost, nakar so si gostje ogledali novo šolsko poslopje.

Ivan Mohorič

Stanje in potrebe poštnege, telegrafskega in telefonskega prometa

(Nadaljevanje)

Razen zgradb prihaja v obzir, kakor je povedano, tudi vprašanje poštnege osebja, njegove strokovne usposobljenosti in materialnega položaja. Odkar se v državni upravi izvaja štednja, so izvršene v poštnege resoru mnoge redukcije. Ker večina poštnege uradov in oblastnege direkcije že itak ni imela preveč osebja, so izvršene redukcije občutno zadele baš promet s strankami po poštnege uradih. Tožbe v tem pogledu so splošne iz vsege krajev, začenege od Prištine pa do Subotice in Ljubljane. Zaradi nedostatka osebja se pošta danes ne dostavlja po mestih trikrat do štirikrat na dan, kakor je bilo to pred vojno, brzovavke pa čakajo ure, dokler se ne vrne služitelj ter se dostavljajo končno z velikimi zamudami.

Ali če hočemo biti pravični, moramo obenem priznati, da so plače, ki jih prejema poštnege osebje za svoje odgovorno in marsikje tudi fizično naporno delo, zelo nizke in nezadostne. Tudi to dejstvo ima za gospodarstvo različne neugodne posledice. Ako zahtevamo, da naj poštnege služba posluje brezhibno in točno, potem treba psvetiti tudi temu vprašanju posebno pažnjo.

Predvsem opozarjam na važno okolnost, a ta je, da poštnege osebje za čekovni promet, ki ga izvršuje za poštnege hranilnico ter je zlasti v prečanskih krajih izredno razvit, ne prejema danes nikake nagrade, dasi je poslovanje z milijonskimi denarnimi vsotami zvezano z veliko materialno odgovornostjo za osebje.

Pred vojno je bilo poštnege osebje za to delo posebej nagrajeno, in mislim, da bi bilo treba te nagrade za efektivno in odgovorno delo uvesti iznova. Poštnege hranilnica izkazuje lani nad 35 milijonov dinarjev čistega dobička, in ako se vse poštnege osebje, ki šteje po službeni statistiki iz 1927. l. 8675 oseb, nagradi s po Din 1000 na leto, ostane poštnege hranilnici še vedno nad 26 milijonov čistega dobička.

Treba namreč pomisliti, da znašajo mesečni prejemki služitelja samca za prva tri leta službe z dodatki na draginjo, s stanarino in položajno plačo vred mesečno 732 Din; skupni mesečni prejemki zvančnika znašajo 834 Din, a prejemki uradnika III. kategorije 1078 Din. Ob takih plačah se ne moremo čuditi, da je mnogo personala bolehnega in brezkrvnega, da ne more izvrševati službe tako, kakor bi gospodarski promet zahteval. Treba pomisliti tudi to, da gre skozi roke poštnega osebja po statistiki iz 1927. l. 293 milijonov pisem, 3·6 milij. komadov navadnih paketov in 1·1 milij. vrednostnih paketov v vrednosti 5400 milij. dinarjev, vrednostnih pošilk v vrednosti 25 milijard dinarjev, za 16 milijard dinarjev čekovnega prometa in za 5 milijard dinarjev poštnih nakaznic ter so tako na moralno kvaliteto osebja stavljene velike zahteve.

Od skupnega dohodka poštnega resorja v 1927. l. v znesku 498·8 milij. Din odpada na poštno delovanje 305·3 milij. Din, na telegrafsko delovanje 51·8 milij. Din, na telefonsko 112·7 milij. Din, a na poštno hranilnico 28·8 milij. Din.

Od poštnega delovanja odpada glavni del dohodka na prodajo znamk in poštnih vrednotnic v znesku 238·5 milij. Din, a v drugi vrsti na dohodek tujih uprav in tranzita 29·5 milij. Din. Poleg teh zneskov so vsi ostali dohodki od denarnega poslovanja, taks, od prevoza potnikov itd. manjšega značaja. Te številke so za oceno tarifске politike poštnega resorja zelo važne. Poštne, telegrafске in telefonske takse v tuzemskem prometu odreja po uredbi o organizaciji poštne uprave poštni minister, dočim se takse v mednarodnem prometu urejajo s konvencijami mednarodnega poštnega ozir. telegrafskega Saveza ter s pogodbami, ki jih medsebojno sklepajo države kot članice poštnega Saveza.

Takse za pismonosne pošiljke v mednarodnem prometu, to so pisma navadna in priporočena, dopisnice, tiskovine, reliefne tiskovine za slepce, poslovni papirji ter vzorci robe so ustanovljene za vse države enako, in sicer za pisma: 25 zlatih centimov za prvih 20 gramov, a za vsakih nadaljnjih 20 g 15 c; za dopisnice 15 c, z odgovorom 30 c, za tiskovine vsakih 50 g 5 c, za poslovne papirje isto, a najmanje 25 c, isto tudi za vzorce robe z najmanjšo takso 10 c. Taksa za priporočilo 40 centimov.

Savezne poštne uprave določajo navedene takse v ekvivalentu, ki mora odgovarjati čim točneje moneti dotične države po vrednosti zlatega franka.

Ako primerjamo mednarodno odrejene takse v zlatih frankih s taksami naše poštne uprave v dinarjih, vidimo, da bolj ali manj vse takse odgovarjajo ekvivalentu zlatega franka. Relativno visoke so pristojbine za promet za majhne zneske, a za poštne pakete so pretirano visoke. Zato se z vseh strani oglašča zahteva, naj se tarifa za poštne pakete na manjše oddaljenosti zniža in temeljito revidira. Zahteva se tudi, naj se za loco pošiljke pisem odobri posebno znižana tarifa, kakor je obstojala pred vojno. Zaradi drage paketske tarife se danes vsakemu trgovcu bolje izplača, ako prihaja osebno v mesto, da opravi naročila ter jemlje robo s seboj kot prtljago, nego da mu jo pošiljajo po železnici. Prevoz paketnih pošilk se razvija že v znatni meri brez posredovanja pošte od strani železniških

upokojeincev, ki se poslužujejo cenene vožnje. V Avstriji n. pr. se plačuje za paket 1 kg do 75 km oddaljenosti 40 grošev, a za dostavo 20 grošev, skupaj torej 4·80 Din, dočim znaša pri nas pristojbina za tak paket z dostavo vred 11 dinarjev.

V teku minulih desetih let so bile dovoljene s finančnimi in raznimi posebnimi zakoni in naredbami razne olajšave in oprostitve poštnih pošilk glede frankature. Ti privilegiji pa so bili dajani brez vsakega sistema, često brez dovoljnih razlogov in vse na škodo poštnega erarja. Tako je bila n. pr. dovoljena oprostitev gospodarskim zadrugam, okrožnim uradom za zavarovanje delavcev in neštevilnim drugim. Toda pri teh rešitvah so se delale razlike po pokrajinah. Te razlike bi se morale likvidirati in vse interesente brez razlike v tem pogledu izenačiti.

Neugodno učinkuje na izvestne stroke obrta in industrije, ki izdelujejo zelo obsežne predmete, da se pri nas za izdvojne pakete (ločenke) plačuje za 100% večja taksa, nego za navadne pakete, dočim so n. pr. v drugih državah pristojbine za izdvojne pakete samo za 50% večje od navadnih. To se posebno občuti v izvoznem prometu, in kuriozno je, da se pri nas najprej plačuje dvojna navadna pristojbina, ki spada na tuzemski promet, a potem še 50% doplačilo na inostransko pristojbino.

Pri pisemskih pošilkah za trgovske in enake kroge nastajajo teškoče, ker ni degresivne (navzdol stopajoče) tabele za pisemske pošiljke nad 20 gramov do maksimalno dopustnih 2 kg, nego se za vsakih 20 g težine plačuje pristojbina 50 par. V Avstriji n. pr. obstoja lestvena tarifa za večje pisemske pošiljke, razdeljene na štiri stopnje in sicer: od 250 do 500, do 1000 in končno do 2000 gramov.

V notranjem potniškem prometu so pristojbine za male zneske relativno visoke. Avstrija n. pr. plačuje za zneske do 25 šilingov, kar odgovarja vsoti 200 Din, pristojbino 15 grošev ali 1·20 Din, dočim se plačuje pri nas za isto vsoto 4 Din. Pa tudi v mednarodnem prometu vodi Avstrija račun o potrebah relativnega zmanjševanja pristojbin za male pošiljke in plačuje za nakaznice do 10 šilingov pristojbino 15 grošev. Želeti bi bilo, da se tudi pri nas za male vsote pristojbina nekoliko zniža.

Iz statistike, ki jo je objavila poštna uprava za l. 1927, se vidi, da je poštni promet glede pisem in dopisnic iz naše države v inozemstvo večji kakor v nasprotni smeri, dočim prihajanje tiskanih stvari, vzorcev robe in paketov iz inozemstva v našo državo visoko nadkriljuje našo ekspedicijo sličnih predmetov v inostranstvo.

V poštnih paketih je inostranstvo tridesetkrat močnejše nego je naš izvoz, ali zdi se, da naša poštna uprava uzroku tega pojava ne posveča posebne pažnje, ker bi bila sicer že gotovo ukrenila, da izvozni paketski promet olajša. Danes troški v mednarodnem paketskem prometu pri mnogih cenениh prdmetih (n. pr. cvetličju, zdravilnih travah i. dr.) znašajo mnogo več, nego samo vrednost robe.

Naša zbornica je opozorila ministrstvo pošte in telegrafa, pa tudi Generalno direkcijo carin na to okolnost ter je prosila, naj se ukine kaldrmina, zmanjša taksa za priznanico in pristojbino na svinec, a doslej brez uspeha. Tako je ostalo to vprašanje odprto, a dvomiti ni, da se bo morala v interesu našega iznosa ponovno pretre-

sati. Takse za neke vrste paketov 5 kg znašajo 37 Din, kar je jako pretirano; zato se morajo, ako se želi omogočiti razvoj izvoza v pošt-nih paketih, ki je zdaj, kakor se vidi iz uradne statistike, v padanju, brezpogojno znižati.

Število pošilk po notranjem delovanju:

Leto	Navadni paketi:	Paketi priporočeni:
1924	2,203.272	1,401.376
1925	3,078.264	1,613.094
1926	3,434.743	1,512.162
1927	3,608.622	1,171.390

Po svetovni vojni je naša država uvedla v mednarodnem prometu pisemski poštni promet, promet navadnih paketov in vrednostnih pisem ter telegrafski in telefonski promet. Ni pa uvedla prometa pošt-nih nakaznic, pisem in paketov s povzajem (na doplačilo), prometa pošt-nih nalogov in naročanja novin in periodičnih časopisov po pošti.

Naša pošt-na uprava pa je uvedla službo čekovnih virmanov z večjim številom evropskih držav, a le za posestnike čekovnih računov medsebojno.

Vprašanje uvedbe poštne nakazniške službe v mednarodnem prometu se proučuje že dolgo, a naletelo je v zadnjem času na zapreke radi nestalnosti naše valute in s tem zvezanih težkoč pri obračunavanju tujih valut.

Ker pa je naša valuta že nekaj let ustaljena, ne morejo obstojati nikake tehniške zapreke za uvedbo te službe, a niti ne zapreke s stališča finančne politike naše države.

Z uvedbo prometa pošt-nih nakaznic se odpira analogno tudi promet povzetja za listovne pošiljke in pakete, promet, ki ga nujno zahtevajo v prvi vrsti naše zvezne in prijateljske države, kakor Čehoslovaška, Francoska i. dr.

Zato bi se moralo tudi to vprašanje postaviti na dnevni red in energično zahtevati od naše vlade tudi dela, ne le obetov, tem bolj, ker so pripravljajna dela za uvedbo nakazniške službe že opravljena, a ministrstvo financ brez razlogov zavlačuje to vprašanje.

Potrebe nakazniške službe z inozemstvom in s tem v zvezi službe povzetja (odkupnine) ter službe pošt-nih nalogov ni niti potrebno posebno naglašati, ker promet odkupnih pošilk, ki je uveden med Avstrijo in Nemčijo ter našo državo za pisma in pakete, mora služiti samo kot provizorij do uvedbe redne poštne nakazniške službe. Službo odkupnih pošilk, kakor je za sedaj urejena v prometu z Avstrijo in Nemčijo, posreduje Pošt-na hranilnica z virmani; tako se morejo s to službo okoriščati samo oni, ki imajo čekovni račun, a ne naše občinstvo. Gotovo pa ni širšemu občinstvu niti znano, da je v Avstrijo in Nemčijo lahko pošiljati, oziroma odonod prejematl pisma in pakete s povzajem ali odkupnino.

Treba bi bilo nadalje v mednarodnem prometu paketov znižati relacijo v pogledu obračuna franka od sedanjih 12 Din na 11 Din.

Vseobčne so tožbe, da se ekspresne pošiljke dostavljajo strankam z navadno pošto ali še kasneje. Tudi ta nedostatek je treba s časom odpraviti.

V pogledu pristobin za poštni čekovni promet se ugovarja, da je provizija v višini od $\frac{1}{2}\%$ za vsako izplačilo previsoko odmerjena in da je za drobní denarni promet manipulacijska pristojbina v znesku 50 par za vsako knjiženje previsoko. Tako znašajo manipulacijske pristojbine često mnogo več, nego obresti za vloženi denar. V ostalem je želja gospodarskih krogov izven Beograda glede Poštne hranilnice, da se zastopnikom velikih gospodarskih središč omogoči sodelovanje v nadzornem odboru Poštne hranilnice, ki se dosedaj omejuje le na zastopnike beograjskega gospodarskega življenja.

Zelo važno glede dostavljanja pošte in izročanja pošiljk je pa vprašanje na selu. Selsko dostavljanje obstoja danes samo v Sloveniji, pa bi v interesu gospodarskega in kulturnega napredka naše kraljevine bilo potrebno, da se razširi na vso državo.

Za poštni promet po krajih, kjer ni železnic, je posebne važnosti vprašanje poštних voženj. V Južni Srbiji se pojavlja veliko nezadovoljstvo, da je bila prejšnja zveza Peči in Rožaja ukinjena. Posledica tega je, da potujejo pisma iz Peči namesto 3—4 dni po 10 do 12 dni v Rožaj.

Istotako se zahteva, da se pošta v Bijelopolje prevaža preko Prijepolja po dolini Lima, a ne preko Plevlja. Debarski pridobitniki zahtevajo, da se uvede avtomobilska zveza med Debrom in Gostivarjem. V Dalmaciji in Črni gori bi se mogel poštni avtomobilski promet po vzoru švicarske postaviti v službo turizma in prometa tujcev. Tega pa se s sedanjim voznim parkom ne da izvesti. Pridobitniki iz Črne gore zahtevajo, naj se uvede avtovožnja na liniji Kotor—Bar in na črti Nikšić—Šavnik—žabjak—Plevlje, ki bi se zvezala z obstoječo avtovožnjo Plevlje—Ustiprača—Goražda, ker bi bila s tem omogočena direktna zveza z vlaki Sarajevo—Beograd.

III. Telegrafski promet.

Nikakega napredka ne beležimo v organizaciji telegrafskega prometa tekom štirih let od l. 1924 do 1927 glede števila telegrafskih uradov.

Število državnih telegrafskih uradov je znašalo l. 1924 — 1183, a l. 1927 — 1148, torej za 35 manj. Čujemo pa, da nameravajo še ukiniti večje število telegrafskih uradov in sicer zato, ker telegrafski promet pada. Ker nam ni mogoče kontrolirati točnost takih vesti, se ne moremo spuščati v meritorno razpravljanje. Vsekako menimo, da bi bilo to napačno. Po našem mnenju bo imel telegrafski promet še zmerom dovolj močno intenziteto, ali potrebno je, da se odpravijo izvestni nedostatki, ki danes kvarno vplivajo na to strcko.

Med temi nedostatki je treba omeniti v prvi vrsti prepozno dostavljanje brzozavk. Kakor že rečeno, se dospele brzozavke po več ur ne morejo dostaviti adresatom, ker nimajo uradi potrebnih služiteljev. Brzozavka, dostavljena adresatu 3—5 in več ur prekasno, je izgubila mnogo svojega značaja, zato uporabljajo gospodarski krogi kjerkoli mogoče rajši telefon. Pa tudi pri odpravi brzozavk iz poedinih središč se javljajo znatna zakašnjenja, ker je promet državnih in službenih telegramov izredno velik. Po statistiki znaša

število službenih in državnih brzojavk, ki imajo prednost, 25% od števila zasebnih brzojavk.

Administrativne oblasti so navajene, da pošiljajo brzojavno mnoge naredbe, ki nimajo nujnega značaja; s tem v znatni meri preoblagajo obstoječe brzojavne zveze v mnogih smereh. Po službeni statistiki je znašala dolžina telegrafske mreže pri zračnih trasah l. 1924 — 20.042 km, a l. 1927 samo 18.630 km, torej za 1412 km manj. Število odpravljenih telegramov je l. 1924 padel od 5,885.269 na 4,182.252. Ali dohodki v domačem prometu niso padli, nego so se od 26 milijonov Din l. 1924 povečali do l. 1927 na 28·2 milijona dinarjev.

V mednarodnem telegrafskem prometu pa so nasprotno dohodki občutno padli. Od 29·2 milij. Din so padli na 19·7 milij. Din, torej za celo tretjino. Vzroke tega velikega nazadovanja bi trebalo vsekako dognati ter na temelju rezultata odrediti potrebne mere. Dohodki od mednarodnega brzojavnega tranzita, ki dosežajo po statistiki povprečno okoli 6·5 milij. Din, kažejo sorazmerno dovolj veliko stalnost. No, mislimo, da bi se dali ti dohodki znatno povečati.

(Dalje prihodnjič.)

I. Kaiser

Gospodarski pogled po Evropi

V evropskem gospodarsko političnem življenju opazamo v zadnjem času močno gibanje in vztrajno prizadevanje, ki stremi za izboljšanjem gospodarskega položaja, ki je v vsakem pogledu in v vseh državah kritičen.

Pogled v gospodarstvo posameznih evropskih držav nam kaže silne težkoče, s katerimi se borijo te države in ki so posledice težke, splošne, svetovne gospodarske krize.

V naši državi opazamo v vsem javnem življenju živahno delavnost, — stremljenje navzgor. Napredek kaže naša zunanja trgovina, ugodno se razvija industrija, vse javno življenje je zadobilo točno in določno usmerjen cilj, ki stremi za gospodarskim, socialnim in kulturnim podvigom. Kljub očitnemu napredku pa trpi tudi naša država na težki, zlasti agrarni krizi.

V ospredju je točasno žetev, ki je po oceni ministrstva za poljedelstvo sledeča: Pridelek pšenice se ceni na 24,223.371 mtc (1929: 25,854.647 mtc), ječmena 4,187.009 mtc (1929: 4,118.785 mtc), rži 2,428.958 mtc (1929: 2,100.201 mtc), ovsa 3,414.978 mtc (1929: 3,507.679 mtc). Napram prejšnjim letom je kvaliteta žetve zgoraj navedenih vrst žita boljša, kvantitativno pa nekoliko slabejša.

Kraljevina Romunija preživlja poleg notranje političnih težkoč tudi težko gospodarsko krizo. Predvsem trpi, kakor v vseh ostalih agrarnih državah, romunsko poljedelstvo radi velikega padca cen poljskih pridelkov. Indeks cen ječmena je znašal v marcu 1929 101, v marcu 1930 pa le 46·5, kar pomeni v enem letu padec za 54·5%; indeks cen koruze pa je padel od 153·8 na 60·7, to je za 60%.

Z ozirom na to, da se peča 83% romunskega prebivalstva s poljedelstvom, ki preživlja težko krizo, se je zmanjšala kupna moč,

kar neposredno vpliva tudi na romunsko industrijo, ki se nahaja tudi v jako težavni situaciji.

V produkciji petroleja je opazati znatno nadprodukcijo. V zadnjih štirih letih je znašala povprečna mesečna produkcija 365.000 ton, v prvih štirih mesecih letošnjega leta pa že 460.000 ton.

Med Romunijo in Ogrsko je bil pretekli mesec sklenjen sporazum glede olajšanja trg. prometa, zlasti pa glede izvoza pšenice in tranzita preko Ogrske in Romunije.

Dne 6. avgusta t. l. pa je bila podpisana trgovinska pogodba med Anglijo in Romunijo, ki urejuje norme trgovskih in prometnih vezi med tema državama. Pogodba je sklenjena na bazi največje ugodnosti in traja tri leta. Po mnenju romunskih gospodarskih krogov bo ta pogodba mnogo pripomogla k razvoju romunskega gospodarstva, zlasti ker je s pogodbo urejeno tudi vprašanje prometa angleških parobrodov v romunskih pristaniščih.

V Avstriji se je ponovno sprožilo vprašanje uvedbe monopola na žito in moko. Vlada je že pripravila zakonski načrt, ki ga bo še tekom tekočega leta predložila parlamentu. Vest o tej nameri je vzbudila v industrijskih avstrijskih krogih, ki se čutijo zapostavljeni, veliko nezadovoljstvo, mnogo vznemirjenja pa tudi v ogrskih gospodarskih krogih, ter je ta namera v popolnem nasprotju z obstoječo trgovsko pogodbo med Avstrijo in Ogrsko, ki izrecno zabranjuje kakršenkoli monopol na žito in druge agrarne proizvode. Rešitev vprašanja uvedbe monopola na žito so pospešili zlasti dogovori o agrarnem bloku med Jugoslavijo in Romunijo. Vladni krogi upajo z uvedbo monopola ojačiti pozicijo Avstrije napram agrarnemu bloku.

Tudi v avstrijski zunaji trgovini opazamo splošno gospodarsko depresijo, ki vlada v tej državi. To dejstvo pa se ne izraža samo v padcu vsote celokupnega trgovskega prometa Avstrije z inozemstvom, marveč tudi v izvozu in uvozu v posamezne države.

Uvoz je v letošnjem letu padel napram lanskoletnemu uvozu za 155,8 milijonov šilingov, izvoz pa za 108 milijonov šilingov.

V zadnjem času se je konstatiralo tudi znatno nazadovanje v avstrijski lesni industriji in trgovini. Radi slabega stanja v vseh industrijskih strokah, zlasti tekstilne, se opaža tudi znatno vpadanje v povpraševanju lesa za ambalažo. Pohištvna industrija toži radi slabega izvoza. Švica, ki je uvažala mnogo lesa iz Avstrije, se je pričela obračati Rusiji.

V avstrijskih gospodarskih krogih je vedno glasnejša zahteva po generalni reviziji tarife in v zvezi s tem, da se zviša carina na živino, s čimer bi bil prizadet tudi naš izvoz živine.

V Italiji narašča brezposelnost radi težke krize, v kateri se nahajajo vse vrste industrije, izvzemši tekstilne. 31. julija t. l. je znašalo število brezposelnih 342.000, to je za 141.000 več nego 31. julija 1929. Najbolj je prizadeta svilarska industrija, v kateri se je število delavstva v dveh mesecih znižalo od 65.000 na 38.000.

V Angliji, in sicer v Londonu, se bo vršila v kratkem gospodarska konferenca Anglije in njenih dominijonov, na kateri se bo razpravljalo o novi gospodarski politiki. Anglija namreč že več

let trpi radi velike brezposelnosti. Vsi napor, da se to pereče vprašanje spravi z dnevnega reda, so pri razmerah, ki vladajo danes v Angliji, ostali brezuspešni. Anglija ima danes preko dva milijona brezposelnih. — Ker je Amerika zvišala carine in se tudi vse druge evropske države pripravljajo na novo politiko v mednarodni trgovini, ki se bo prej ali slej uveljavila, so prišli Angleži do sklepa, da je treba s sedanjo trgovinsko politiko prenehati.

Pravi vzrok angleške gospodarske krize dejansko ne leži v svetovni gospodarski krizi, marveč v nastopu Amerike. Združene ameriške države so odvzele Angliji prvenstvo na morju in s tem je izgubila Anglija gospodstvo nad svetovnimi tržišči. Temu je sledil poraz šterlinga v korist dolarja in pa visoki davki. Nastale so nove prilike in potrebe v industriji in trgovini, katerim pa se ni posvečalo dovolj pažnje. Vse te okolnosti in pa rapidno naraščajoča brezposelnost so dale povod za splošno preorientacijo Anglije, ki dobiva svoj izraz v protekcionističnih težnjah, ki gredo za tem, da se iz dominijonov in kolonij ustvari velika gospodarska enota, ki bi se z zaščitnimi carinami obvarovala inozemske konkurence. Govori se torej o uvedbi carin na vse iz inozemstva uvožene proizvode, razen na sirovine, ki bi bile proste.

Anglija stoji pred velikimi problemi. Sila razmer bo prisilila Angleže, da bodo popustili na principu proste trgovine, ki so se je, edini, tako krčevito oprijemali; uvedba carin pa bo imela velik vpliv tudi na vse ostale države, ki bodo pospešile delo za novo orientacijo v zunanji trgovini.

Kakor v nekaterih drugih državah opažamo tudi v Franciji v letošnjem letu nazadovanje v zunanji trgovini. Po statistiki generalne direkcije carin je znašala v prvih sedmih mesecih letošnjega leta vrednost uvoza 30.970.000.000 frankov, kar znači napram istemu razdobju lanskega leta padec za okrog 4 milijarde frankov.

Sovjetska republika preplavlja v zadnjem času evropski trg zlasti z manufakturo in lesom. Tako je odpravila sovjetska vlada velike količine sukna v Aleksandrijo in Carigrad z namenom, da ga za vsako ceno odda v balkanske države, kjer še ni dovolj organizirana tekstilna industrija. Jugoslavija, Ogrska, Romunija in Grčija so že podvzele proti tej nameri potrebne korake, kakor je storila Poljska in skandinavske države. Bolgarija in Albanija se še nista odločili, vendar pa bosta najbrž sledili vzgledu drugih držav.

Tudi gospodarski krogi Francije so podvzeli akcijo proti uvozu sovjetskega blaga, ki ga sovjeti pod vsako reelno ceno forsirajo tudi na francoskem trgu.

Sovjetski dumping škoduje tudi naši lesni in žitni trgovini.

Najbolj pa je prizadeta radi sovjetskega dumpinga Poljska. — Sovjetski dumping je naperjen zlasti proti poljski produkciji bencina, manufakture in lesa.

Najdrastičnejši primer dumpinga je izvoz gumastih čevljev in linoleja. Cena, po kateri prodaja sovjetska država te predmete, je dvakrat nižja, nego pa cena sirovin, ki se v svrhu produkcije gumastega blaga uvažajo v SSSR. Isto je tudi z manufakturo. Sovjetska

manufaktura se prodaja v Lodzu, središču poljske tekstilne industrije, po 7 in pol ameriških centov meter, radi česar je trg v Lodzu popolnoma desorganiziran. Kriza tekstilnih tovarn raste in delavstvo je zato tembolj pristopno komunistični agitaciji.

Izmed splošno važnih gospodarskih akcij je konferenca agrarnih držav, ki se je vršila konec avgusta t. l. na poziv poljske vlade v Varšavi.

Prvotno se je sodilo, da bo blok agrarnih držav, če se oživotvori, naperjen proti uvozu ameriškega žita. Temu pa ni tako, ker evropske države, ki izvažajo pšenico ali moko, pokrivajo le 10% potrebe Evrope po pšenici, za 90% pa je navezana na uvoz iz prekomorskih držav. Ne gre torej za eliminiranje ameriškega uvoza, marveč da se odstrani padanje cen radi konkurence med ameriškim in evropskim producenti žita na trgih onih evropskih držav, ki morajo žito uvažati. Radi te konkurence so nastale take razlike v cenah, da so morale države uvoznice v zaščito svoje domače poljedelske produkcije naložiti zelo visoke carine, — evropske države izvoznice pa so zašle v poljedelsko krizo radi nizkih cen, ki so mnogokrat celo nižje od proizvajalnih cen.

S tem je veliko področje evropskih agrarnih držav, med katere spadajo poleg nekaterih baltičskih držav tudi Poljska, Jugoslavija, Romunija, Ogrska in Bolgarija, — torej okrog 100 milijonov ljudi, — izgubilo na svoji kupni moči, kar vede na osiromašenje teh krajev in onemogoča evropskim industrijskim državam plasiranje svojih industrijskih izdelkov v tem področju, kar zopet v teh državah povzroča brezposelnost in reduciranje delavskih mezd. To stanje, ki je nevarno z ekonomskega in socialnega stališča, je pa mogoče popraviti le z kooperacijo evropskih agrarnih držav izvoznic.

Za narode in države na Balkanu bo največje važnosti balkanski konferenca, ki se bo vršila 4. oktobra t. l. v Atenah. Vprašanje sporazuma med balkanskimi narodi in oživotvoritve parole «Balkan — Balkancem» je že staro. Prva, ki se je prizadevala ustvariti sporazum med balkanskimi narodi, je bila Grčija. Grški kulturni in politični pobornik Rigas je že konec 18. stoletja plediral za zedinjenje balkanskih narodov. 1890 je grški državnik Har. Tripkis nadaljeval delo v duhu iniciative, ki jo je dal Rigas. L. 1912 je po balkanskih vojnah in osvoboditvi Makedonije državnik Venizelos predložil federativni sporazum balkanskih držav.

Upošteevajoč zgodovinsko evolucijo na Balkanu, težkoče in skupne nesreče, ki so jih preživeli balkanski narodi, je za razvoj balkanskih držav najnujnejša potreba, da se sklene sporazum v političnem in gospodarskem oziru med temi državami, kajti še danes razdvaja balkanske narode popolno medsebojno nepoznanje, nezaupanje in ozkosrčnost v reguliranju različnih sporov. — Le balkanski sporazum bi mogel dvigniti narode na Balkanu v kulturnem, socialnem in gospodarskem oziru.

Henry Ford

Moja filozofija dela

Ni tajiti, da je življenje vedno bolj zamotana reč. Ali pa je to res? Ali bi ne bilo točneje reči, da smo prisiljeni, da se dandanes moramo hitreje odločati kakor poprej? Nove oblike prometa in posredovanja v sporočanju vesti so obzorje človekovo izpremenile in ga mogočno obogatile. Dandanes človek več potuje, več vidi, prihaja v stik z več ljudmi, se peča z mnogo več rečmi kakor poprej.

Vprašujem se pa, ali koraka vsa ta pospešenost v našem vsakdanjem delu tudi resnično s povečanim razmišljanjem. Razmišljanje je najtežje delo, kar jih je, in to je bržčas tudi vzrok, zakaj se tako malo ljudi ukvarja z razmišljanjem.

Ako bi bilo mogoče ljudem dopovedati, kako naj se pripravijo, preden se lotijo razmišljanja in nato šele razmišljajo, bi se mogli nadejati marsičesa.

Lahko je, imeti misli. Toda čegave so in koliko so vredne? Nekaj imeti v misli, še ne pomeni misliti. Čuditi se, se vpraševati, še ne pomeni, da misliš. Biti zamišljen, imeti skrbi, še ni toliko, kolikor misliti. Pozorno poslušati in stremeti za tem, da bi kaj razumel in si zapomnil, kar je kdo povedal iz zaklada svojega bogatega znanja, vse to še ni misliti. Vsi imamo inteligenco, zakaj inteligenca je sposobnost sprejemanja, a malokdo ima sposobnost samostojno misliti.

Delo razmišljanja je lahko ustvarjalno ali razčlenjevalno (analitično). S svojo inteligenco spoznamo obrise reči. Razmišljanje razčleni reč v njene elemente, jih preišče in njih zvezo ter jih zopet sestavi.

Čeprav je do današnjih dni doseglo že precej vse popolnost, ki je bila v danih razmerah dosegljiva, se vendar ne moremo ubraniti čuta, da lahko vsak trenotek nastopi nova doba, ako se bo odločilo za ustvaritev take nove dobe potrebno število ljudi. Za sedaj seveda skoraj ni mogoče reči nič drugega, kakor da smo kot narod opravili prav malo miselnega dela.

Ako menimo, da smo mnogo mislili, in potem odkrijemo, da to ni bilo res, nam je že to odkritje lahko koristno.

Tajnosti življenja so mislecu dostopne. Razmišljanje izkuša priti rečem do dna, sveti mu višja luč. Razmišljanje izkuša razkriti dejstva. Da najde dejstva, je treba kopati. Kdor si je nabral teh skritih zakladov, je dobro oborožen za življenje.

Pravzaprav pa v resnici ne ustvarjamo nikoli nič novega. Vselej odkrijemo le, kar je že obstajalo. To spoznamo, kadar najdemo resnico. Na pravi poti k resnici smo, ako to, kar delamo, ljudi stori nekoliko svobodnejše kakor so bili. Tudi s preiskavo svojih nagibov lahko spoznamo, ali smo na pravi poti. Seveda se lahko zmotimo, čeprav so naši nagibi pravilni; toda v splošnem bo začeta smer prava, ako so le nagibi pravilni. Ta načela so neločljiva od temeljev samega življenja.

Duh in snov

Med duhom in snovjo ne delam nobenega razločka. Praisto sta, a različne finosti. Eden se z dvigom ali padcem izpremeni v drugega, a od tega procesa imata korist obadva.

Ali nas beda in krivica ter sila na tem svetu privedejo dotlej, da spoznamo ta zakon višjih zvez? Le srečne bi se smatrali, ako bi se to zgodilo.

Ako govorimo o »moraliteti v napredku«, menimo s tem: človek naj ostane vedno gospodar položaja in naj se ne da premagati po novem nastalem položaju. Človek sam naj po našem mnenju oblikuje napredek tako, da bo ta napredek ustrezal našemu idealu, kakor si ga predstavljamo v razmerju ljudi drug do drugega in kakor menimo, da bo na korist splošnosti.

Moralnost ne pomeni nič drugega kakor na najboljši način delati kar je pametno. Biti moralen se pravi uporabljati razširjeno, večje in globlje obzorje na življenje.

Kakor dajejo čista tovarna, čisto orodje, točne mere in natančne metode dela gladko poslujočo in sposobno mašino, prav tako ustvarjajo jasno razmišljanje, čisto življenje in pošteno delo uspehov bogato, mirno in vsakomu koristno življenje. Vedno me je osupljalo, kako malo ljudi se zaveda teh dejstev.

Ves svet dela trpi pod mnogimi razvadami, ki bi jih ne smeli dopuščati. Na njih mesto morajo stopiti pravilne metode, pravi nagibi in resnični ideal dela: služiti splošnosti. V tem pogledu nikakor nisem sentimentalen, nego vidim v tem le dobro kupčijo. Nekoč je bila izrečena beseda, ki to točko izvrstno razsvetljuje: »Iščite pred vsem kraljestvo Gospodovo, vse drugo pa vam bo dodano.« Stavek je iz pridige na gori, se čuje kakor verska resnica, a ni drugo kakor jasna ugotovitev resnice in dejstev. Reči hoče, da vodijo, vladajo in so zakoni najvišje zveze, ki jih je treba pravilno razumeti, se po njih ravnati in potem je svet tvoj — svet brez bede, krivice in sile.

Ako se svet zbudi k samostojnemu razmišljanju — in v marsikakem oziru smo že tako daleč — bomo imeli od tega vsi korist, ves civilizirani svet. Tudi tuje dežele občutijo dobroto ameriškega napredka in ameriškega načina pravilno misliti. Rusko in kitajsko vprašanje sta načelno industrijske narave in bosta rešeni z uporabo metode pravilnega razmišljanja.

Politika ne igra uloge

Politične meje in politična mnenja so v istini prav majhnega pomena. Gospodarske razmere so, ki izpreminjajo čase in izsiljujejo napredek.

Večkrat so me že vprašali, ali mislim, da bodo velemesta še nadalje naraščala in vsrkavala prebivalstvo malih mest na deželi vase, ali pa menim, da bo nasprotno. No, menim, da bomo imeli tudi vbodoče velemesta in majhna podeželska mesta. Vsako zase ima svojo upravičenost in prednosti. Vsako zase pa tudi svoje nedostatke, ali kar je dobrega, bo živelo dalje.

Oče in mati, ki danes s svojimi življenjskimi pogoji nista zadovoljna, ne bosta pustila, da jima vzraščajo otroci v istih raz-

merah. Stremela bosta za tem, da te razmere izpremenita, kar bo povzročilo zamene, ki bodo velemestu in podeželju na korist.

Naša nova prometna sredstva omogočajo ljudem, da izlahka dosežejo druge kraje, spoznajo ozemlja, ki se jim zde ugodna za nastanitev. Taka ožja družabna zveza z ljudmi drugih krajev, tako splošno razširjenje geografskega poznanja v ljudstvu bo povzročilo novo razdelitev prebivalstva, in vsakdo bo stremel, da se nastani v krajih, ki se mu bodo zdeli najbolj ugodni. Avto je za našo državo storil to, kar bosta morda letalo in radio za ves svet še storila.

Nadaljno razširjanje pravih misli bo vedno uničevalo predsodke in pripomoglo, da se pospeši splošni, medsebojni sporazum.

To bo po mojem mnenju kazalo pot tudi rešitvi svetovnega mirovnega vprašanja. Miroljuben narod je tisti, ki ima sredstva za vojno, a se vendar vzdržuje v miru. Dokler narod še nima zares vseh sredstev za vojno, ni mogoče vedeti, ni li naklonjen zlorabiti ta sredstva. Danes si stoje oni, ki v mir verujejo in oni, ki zastopajo še vojno misel, drug proti drugemu; na srečo pa so prvi bolj oboroženi ko drugi. Njih moč, ohraniti mir, je prav tako velika, kakor njih sredstva za vojno.

Včasih se človeku zdi, da ves potek zgodovine ne pomenja nič drugega, kakor vedno iznova ponavljani napor človeštva, da bi ustvarilo nepremagljivega bojevnika, ki bi bil sposoben zavladati svetu zaradi miru. Le če kak narod more vojno voditi, a se vendar drži miru, vemo, da je resnično miroljuben.

Nekateri narodi, zelo veliki narodi, so danes fizično nesposobni, da bi vodili vojno. Morda ostanejo miroljubni, ko dosežejo strašno sposobnost; vsekako vemo, da so države, ki bi prav lahko začele vojno, a se vzlic temu oklepajo miru.

Miroljubnim silam na zemlji stoje nasproti vojno ljubeče sile. Ako se to dejstvo uvidi vsesplošno, nam bo prihranjeno mnogo nepotrebnih naporov.

Zelo zanimivo je opazovati vzgojne metode pri različnih narodih. Izobraževanje je po različnih ciljih različno. Mnogo držav s staro civilizacijo vzgaja svoje višje razrede za življenje, ki je svobodno gospodarskih skrbi, dočim vzdržujejo svoje nižje sloje v industrijskem suženjstvu.

V istini lahko presojava značaj naroda po tem, kako uporablja svoj svobodni čas. Včasih so smatrali svobodni čas za izgubljen čas. Zlasti v industriji so smatrali uvedbo odmora dolgo za nepraktično in zapravljivo. Dejali so, da delavec ni tako vzgojen, da bi znal odmor prav in sebi v korist izrabljati ter da pelje znižanje dnevnega delovnega časa le v večjo bedo in lenobo.

Mi v Ameriki smo v zadnjih par letih svoje nazore močno izpremenili in spoznali, da svobodni čas ni potrata časa, nego da se tudi s treznega poslovnega vidika izplača, da donša večje koristi, boljše zdravstvene razmere in boljše uspehe. Razen tega se je izkazalo, da se delavec kmalu navadi, da svoj svobodni čas uporablja na razveseljiv in zdravju ugoden način za svoje in svoje obitje zadovoljstvo. Druga generacija že ni več v zadregi, kako naj brezdelje izkoristi prijetno in koristno. Celo ljudje iz držav z dolgim

delovnim časom in trdim delom se prav kmalu nauče, uporabljati svobodni čas koristno.

Človeku je potreben mir, da more razmišljati in svet potrebuje mislecev. Ena najtežjih nalog današnjega industrijskega sveta je, da najde dovolj ljudi, ki so sposobni, nalogo premisliti, ali izvršilne organe, ki so brez nadzorstva in brez neprestanega navajanja sposobni, da določeno delo od začetka do zaključka samostojno izvrše.

Amerikanci vseh slojev imajo mnogo več svobodnega časa kot pripadniki katerekoli druge narodnosti ali sveta. Mi vemo, da je brezdjelje delavca (kakršnegakoli) potrebno za izboljšanje naše kupčije, za okrepitev našega ljudstva in za višje blagostanje naše države.

Zakaj verjamem v napredek

Mnogo reči je, ki so dragocenejše kakor denar: čas, delovna moč in material so vredni več ko denar, ker jih ni mogoče kupiti za denar, ako so izgubljeni. Narava je že tako čudno uvedla, da se le najbolj dragocene reči res zapravljajo, res uničujejo in res izgubljajo. Zakaj le čas, delovno moč in material je mogoče zapravljati, ne pa denarja. Kajti denar je mogoče najslabše uporabljati, a za splošnost vendar le ni izgubljen — kajti nekje je še vedno.

Mogoče je kako priložnost zamuditi ali jo izgubiti ali jo izkoristiti. Bolje je, da to, kar imaš, izrabiš, nego da je shraniš. Zakaj štedljivost ni lek proti izgubi ali zapravljanju vrednot; najbolj gotovo je, da vrednote izrabiš.

Beseda «štednja» pomeni le napol preiščeno, iz bojzani nastalo misel. Vse nam je dano zato, da je izkoristimo. Vsako zlo, ki nas mori, je izšlo iz napačne izrabe naših darov. Najgrši greh je; reči vsakdanskega življenja zlorabljeni.

Zapravljati je mogoče na dva načina: ako svoj imetek slabo uporabljaš ali ako ga kot lenuh sploh ne izrabljaš in pustiš, da propade: oba načina prinašata izgubo. Prenatančni štedljivec je vedno v nevarnosti, da postane lenuh. V obeh primerih je le en lek: kar imaš, prav izkoristiti!

Naše gospodarstvo v avgustu in septembru 1930

Vedno bolj kaže, da je bila v preteklem poletju gospodarska kriza po vsem svetu prav ostra in da se je proti jeseni celo poostrila. Iz vseh industrijskih držav javljajo visoke številke brezposelnih delavcev, nadalje zmanjšanje industrijske produkcije kakor tudi prometa v trgovini. Le malo je držav, od koder prihajajo ugodna poročila o razvoju konjunktura, pa tudi od tam poročajo o delnem poslabšanju konjunktura posebno v industriji, kjer se kriza bolj opaža kakor v kmetijstvu. Najhujša pa postaja kriza v Angliji, Ameriki in Nemčiji, kjer število brezposelnih dosega milijone, ki obremenjujejo v Nemčiji in v Angliji državo in občine radi organizirane socialne zakonodaje, katere v Ameriki ne poznajo in so tam delavci prepuščeni samim sebi. Zato se brezposelnost tam ne registrira v uradnih statistikah.

Razumljivo je, da smo začeli opažati gospodarsko krizo v vedno večji meri tudi pri nas. Znano je, da se naše kmetijstvo nahaja že dalje časa v slabem položaju, kajti nizke cene kmetijskih proizvodov ne omogočajo rentabilnosti. Res je sicer, da je bil letos pridelek razmeroma znaten, vendar ni mogel popolnoma kompenzirati padca cen, tako da je položaj kmetijstva ostal nadalje slab. Pri nas v Sloveniji se opaža pri kreditnih ustanovah dežele še vedno precejšen prirastek vlog, istočasno pa so se povečali tudi krediti gospodarstvu ravno radi večjih kreditnih potreb kmeta. Zato bodo zadruge v svojih bilancah izkazale letos povečane kredite in zmanjšanje naložb pri bankah. Tudi iz bilanc 20 največjih bank v državi, ki so bile objavljene v zadnjem poročilu Narodne banke za 2. četrtletje, je razvidno, da je večina novih sredstev bank šla za povečanje staleža dolžnikov in ne toliko za povečanje likvidnosti. Kajti ob koncu junija l. l. so znašale vloge na knjižice in tekoče račune pri 20 bankah 5.154 milijonov dinarjev (konec junija 1930 pa 4.792 milijonov dinarjev), nadalje upniki 2.133 (2.379), gotovina 298 (258), tekoči računi dolžnikov 4.976 (4.333).

Vse kaže, da gre svetovno gospodarstvo v jeseni nasproti večji krizi, ki bo naravno vplivala tudi na naše gospodarstvo. Zlasti se pozna oslabeitev v industriji. Tu ugotavlja poročilo Narodne banke za 2. četrtletje t. l., da se je poostrela konkurenca tuje industrije na našem trgu ne samo radi stalnega nazadovanja cen, ampak tudi radi dumpinga, ki so ga začele izvajati tuje industrije na našem trgu, ker pač gledajo, da na katerikoli način izboljšajo svoj gospodarski položaj. Med panogami, ki so bolj prizadete kakor druge, omenjamo premogovno industrijo, ki vkljub približevanju zime še vedno ne izkazuje normalne produkcije, nadalje lesno stroko, kjer depresija traja dalje. Posebej omenjamo industrijo umetnih gnojil, ki se pritožuje radi zmanjšane odjema kmetovalcev radi občutne agrarne krize in ki je morala omejiti svoje obratovanje. Tvorница za dušik v Rušah je morala odpustiti okoli 100 delavcev, čeprav je znano, da bi lahko porabili ogromne količine umetnih gnojil, saj je naše kmetijstvo tehnično zelo zaostalo. Še več, če bi se približali v uporabi umetnih gnojil naprednejšim državam, bi morali graditi nove tvornice, tako pa morajo še obstoječe omejevati obratovanje. Treba bi bilo velike akcije vseh interesiranih faktorjev, da bi se dvignil konzum umetnih gnojil saj na primerno višino. Seveda bi ta akcija koristila tovarnam, toda v prvi vrsti pa kmetu.

Sedaj so objavljene tudi cenitve pridelka koroze v naši državi. Ti podatki kažejo, da je bil pridelek letos znatno manjši kakor lani in da zaostaja tudi za povprečnim pridelkom v preteklem desetletju. Znašal je 35.024.000 met. stotov, v primeri z 41.477.000 stoti v letu 1929. Povprečni pridelek v desetletju od 1919 do 1929 pa je znašal 42.102.000 stotov. Zato ni računati, da bi letos imeli znaten izvoz koroze. Ravnotako se ne razvija zadovoljivo izvoz pšenice, v glavnem zaradi visokih cen domačega trga, ki ne omogočajo večjih nakupov inozemstva.

Od našega zadnjega poročila sem omenjamo, da sta se vršili v Bukarešti in Varšavi dve važni konferenci agrarnih držav. Poročila o teh konferencah ne povedo dosti konkretnega, toda vseeno kaže, da se skušajo agrarne države organizirati, kakor enotno nastopajo proti njim industrijske države. Saj je zadnja konferenca za carinsko premirje v Ženevi jasno pokazala, za čem streme velike industrijske države: predvsem za neovirano eksploatacijo agrarnih držav, ker so le te prisiljene s carinsko politiko regulirati uvoz industrijskih izdelkov, ker pač tudi same streme za tem, da si ustvarijo lastno življenje zmožno industrijo. To pa seveda ni prav visoko industrializiranim državam, ker si hočejo ohraniti stare trge, da se izognejo naraščajoči brezposelnosti in industrijski krizi. Agrarne države se zavedajo, da jim bo mogoče le z enotnim nastopom rešiti za svoje poljedelstvo trge v industrijskih državah, ker se na drugi strani tudi industrijske države zapirajo za agrarni uvoz in streme za povečanjem lastne agrarne proizvodnje.

Denarni in efektni trg

Na denarnem trgu v avgustu in septembru ne beležimo znatnejših sprememb. Tendenca za obrestno mero je nadalje padajoča, vendar se konkretnih znižanj ne opaža. Likvidnost na denarnem trgu je postala nekoliko manjša, ker so se krediti zvišali. Narodna banka v svojih izkazih ne kaže posebnih fluktuacij razen stalnega odliva deviz. Na drugi strani pa se je zaradi večjih potreb gospodarstva zvišal obtok bankovcev. Glavne postavke izkazov Narodne banke so bile sledeče (vse v milijonih dinarjev):

	Obtok bankovcev	Kritje	Obveznosči
31. januarja	5.585·7	2.798·9	1.372·1
28. februarja	5.569·6	3.036·5	1.408·5
31. marca	5.363·0	3.014·6	1.397·2
30. aprila	5.221·0	2.964·8	1.555·4
31. maja	5.280·7	2.775·8	1.440·8
30. junij	5.229·7	2.429·6	1.247·4
31. julija	5.316·9	2.487·6	1.153·2
31. avgusta	5.521·4	2.439·9	1.071·9
15. septembra	5.454·7	2.323·4	1.154·6

Poštna hranilnica beleži v juliju in avgustu znatno naraščanje prometa, ki je v avgustu dosegel rekordno višino. Vloge pa, ki so v juliju narastle, so se v avgustu znižale. Stalen je prirastek hranilnih vlog pri Poštni hranilnici, ki so dosegle že 177·6 milj. Din konec avgusta, število vlagateljev pa je narastlo na 110.000. V ostalem je bil promet in vloge pri Poštni hranilnici sledeč (v milj. Din; vloge konec meseca):

	Promet		Vloge	
	1930	1929	1930	1929
januar	5.089·5	4.529·3	852·2	602·6
februar	4.569·6	3.631·3	845·7	618·2
marec	4.881·5	4.176·5	816·0	538·2
april	5.056·8	4.414·7	808·7	492·2
maj	5.259·5	4.815·4	839·8	651·6
junij	5.223·3	4.760·1	812·1	753·3
julij	5.693·6	5.205·4	875·4	770·9
avgust	5.785·3	5.604·5	847·0	848·5

Glavne bilančne postavke tretje državne denarne ustanove, ki ima zlasti velik vpliv v bivši Srbiji: Državne hipotekarne banke (prej Uprave Fondova), so izkazovale sledeče stanje (v milijonih Din na koncu meseca):

	Gotovina in naložbe	Posojila	Sredstva	
			inozem.	domača
december	522·4	2.604·4	1.002·7	2.037·9
marec	600·1	2.707·5	999·1	2.157·1
april	692·4	2.728·4	990·8	2.306·5
maj	710·1	2.759·5	990·8	2.343·1
junij	448·3	2.748·8	990·8	2.117·0
julij	352·6	2.848·0	990·8	2.105·6

Znatno delavnost je razvila tudi Privilegirana Agrarna banka, najmlajša državna denarna ustanova. Doslej je plasirala v kmetijski kredit nad pol milijarde Din in stalno povečuje svoje plasmane. Skupno ima banka na razpolago ogromna sredstva, ki presegajo milijardo Din (700 milijonov glavnice in 600 milijonov kreditov).

Efektini trg ne beleži znatnejših izprememb. Tečajji državnih papirjev so ostali v glavnem neizpremenjeni. Edino v zadnjem tednu je čvrstoča vojne škode popustila zaradi večjih realizacij na beograjski borzi. Zato je bil tu tudi večji promet, dočim je v ostalih državnih papirjih majhen. Tudi v novem papirju, begluških obveznicah, je doslej bilo le malo prometa in še to večinoma na zagrebški borzi. V ostalem so notirali na zagrebški borzi:

	7% inv. pos.	8% Bler. pos.	7% Bler. pos.	Vojna škoda
31. januarja	82·75 83·75	89— 91—	79— 80—	440— 441—
28. februarja	81— 82—	92— 92·50	81— 81·50	402·50 403—
31. marca	86— denar	97·50 98—	86— 86·50	414·50 415—
30. aprila	87— 87·50	96·75 97·50	84·50 85—	422·25 422·50
31. maja	87·50 88—	97— 97·50	85— 85·75	429·50 430·50
30. junija	87·50 87 ⁵ / ₈	97— 97·50	85·75 86—	434— 435—
31. julija	87·75 89—	97·25 98—	86 ⁷ / ₈ 87·25	438— 438·50
31. avgusta	88·25 88·50	97·25 98—	86·25 86·75	437— 437·50
19. septembra	88— 88·50	97·50 98—	86·50 86·75	439— 440—

V zadnjem poročilu smo omenjali, da je izredno mnogo dolarških papirjev prišlo že v last naših državljanov. Deloma so ti papirji deponirani v Newyorku in zato ni mogoče podati zanesljivih cenitev o količini teh papirjev, ki so že v naši lasti. Vsekakor pa moremo ceniti te papirje že v milijone dolarjev. Zadnjič objavljeni podatki o količini teh papirjev, ki jih ima Pokojninski zavod v Ljubljani (205.000 dolarjev nominalnih), so se nanašali na bilanco za 1929. Dosedaj pa jih ima zavod, ker jih je kupoval tudi še letos po ugodnem tečaju že ca. za 400.000 dolarjev, torej vsekakor lepa svota.

Devizni promet je v avgustu in septembru na vseh naših borzah nazadoval. Promet beogradske borze dosega zadnji mesec komaj polovico normalne višine, promet zagrebške borze pa je padel za tretjino. Promet ljubljanske je bil sledeč (v milijonih Din):

	1928	1929	1930
januar	72.8	89.1	89.1
februar	60.2	58.6	67.1
marec	72.5	62.5	80.7
april	73.2	74.4	88.9
maj	88.5	76.7	78.9
junij	86.4	74.0	80.5
julij	92.0	92.4	93.9
avgust	74.5	74.5	51.7

Skupno je v prvih 8 mesecih t. l. znašal devizni promet ljubljanske borze 629.2 milijona Din v primeri s 602.4 milijona v prvih 8 mesecih lani in 582.4 milijona Din v prvih 8 mesecih leta 1928.

Trgovina

Naša notranja trgovina v avgustu in septembru ne beleži onega sezonskega dviga kakor bi bilo pričakovati, kajti podeželska trgovina mnogo trpi radi slabih prilik v kmetijstvu, kjer se je kupovna moč našega kmeta znatno zmanjšala. Padec cen žita je vplival tudi na druge kmetijske pridelke. Cene kmetijskih pridelkov so izredno nizke in še ne gre pridelek v denar. Omenjamo samo hmelj, kjer se da doseči za naš prvovrstni proizvod 6 do 10 Din za kg, torej komaj desetino rekordne cene nekdanjih let. Nadalje tudi položaj v vinorodnih krajih ni zadovoljiv. Velike količine pridelka so ostale neprodane. Podobno je na trgu s sirom, kjer imajo producenti in njih organizacije vagonске zaloge. Tudi v podeželski trgovini ni bilo tako velikega razmaha, kakor je bilo pričakovati sedaj v jeseni. V krajih, kjer je industrija, pa zopet trgovina ne more uspevati radi brezposelnosti med delavstvom in majhnega zaslužka. Zlasti se to opaža v krajih, kjer so bile večje redukcije delavstva in v premogovnih revirjih.

Zunanja trgovina ne izkazuje onih rezultatov, ki bi jih bilo pričakovati z realizacijo žetve. Velik narast izvoza, ki ga je bilo pričakovati za julij in avgust, se ni pokazal, kajti dosedaj objavljeni podatki o naši zunanji trgovini za julij kažejo, da je prirastek izvoza v juliju letos prav majhen, dočim je lani znašal skoro 100 milijonov Din. Znatno večji prirastek pa beleži uvoz v primeri z julijem lani. Naša zunanja trgovina se je razvijala kakor sledi (v milijonih dinarjev):

	Uvoz		Izvoz	
	1930	1929	1930	1929
januar	560.9	560.7	616.2	425.7
februar	521.1	404.0	480.2	385.1
marec	658.5	684.6	599.0	499.1
april	624.5	713.7	615.8	615.4
maj	608.4	701.2	542.6	533.7
junij	504.7	614.6	501.0	530.2
julij	577.4	655.4	513.9	621.3

Skupno je dosegel naš uvoz v prvih 7 mesecih t. l. 874.000 ton za 4.055 milijonov Din (v prvih 7 mesecih 1929 4.334 milijonov Din), izvoz pa 2.825.000 ton v vrednosti 3.876 milijonov Din (7 mesecev 1929 3.610 milijonov Din). Bilanca naše zunanje trgovine izkazuje torej za prvih 7 mesecev pasivnost v znesku 179 milijonov Din, lani v prvih 7 mesecih pa je bila pasivna celo za 723 milijonov.

Prognoze, ki jih je sestavil zadnji kongres gospodarskih zbornic in korporacij v Beogradu, niso ugodne. Na lanskem kongresu se je računalo, da bomo izvozili raznih proizvodov za 8.697 milijonov Din, stvarno pa je bilo izvoženih samo ca. 7.800 milijonov Din, torej je izvoz zaostal za cenitvami za ca. 900 milijonov Din.

V izvozni sezoni 1930/31, ki traja od 1. septembra 1930 do 31. avgusta 1931, cenijo izvoz na 7.040 milijonov, torej za 1657 milijonov manj kakor lanska cenitev in 860 milijonov manj kakor je znašal lanski izvoz. Po posameznih skupinah se cenitve razdele sledeče (v milijonih Din, v oklepajih cenitve izvoza 1929/30):

Hranila	970	(3022)
sadje in proizvodi	276	(227)
živina in proizvodi	2284	(1920)
les in rude	2118	(2265)
industrijski izdelki	645	(683)
razni proizvodi	745	(580).

Predvsem je opaziti velik primanjkljaj pri izvozu našega žita, katerega cenijo na približno tretjino lanske količine. Nadalje so neugodne cenitve tudi za les in industrijske izdelke.

Indeks cen Narodne banke

Padeč cen, kakor ga je izkazoval indeks cen Narodne banke že od jeseni lanskega leta sem, se je v juliju letos ustavil, v glavnem radi učvrstitve cen agrarnih proizvodov, toda že v avgustu je zopet padel, vendar še ni došel na najnižji nivo meseca julija. Na podlagi cen leta 1926 so bile letos cene teje:

	januar	februar	marec	april	maj	junij	julij	avgust
poljedelski proizvodi	104.5	100.7	95.9	95.3	94.0	91.5	96.7	93.9
živalski proizvodi	98.2	97.1	102.5	99.2	99.9	93.7	97.7	96.7
mineralni proizvodi	88.2	88.3	88.7	88.7	87.5	88.3	89.1	88.6
industrijski proizvodi	86.6	85.9	83.6	82.1	81.0	80.5	80.2	79.7
skupni indeks	93.6	92.1	91.1	89.6	88.8	86.8	88.8	87.7

Zaposlenost

Kakor smo v naših pregledih že omenili, ni ločne in zanesljive statistike brezposelnosti, kar je pri pomanjkljivi organizaciji industrijske statistike kolikor toliko razumljivo. Pač pa so nam na razpolago o zaposlenosti delavstva podatki iz našega delavskega zavarovanja. SUZOR objavlja podatke o zaposlenosti v vsej državi, toda ti podatki prihajajo pozno in nimajo tako dnevne aktualnosti. Ob tej priliki bi ponovno naglasili potrebo čim hitrejšega objavljanja statističnih izsledkov. Priznati moramo, da imamo danes že mnogo statističnih podatkov, toda ti se ne objavljajo pravočasno. Narodna banka objavlja mnogo podatkov, ki bi pa imeli še večjo vrednost, če bi se objavljali mesečno, tako pa je treba čakati tri mesece, dokler ne izide poročilo banke za celo tromesečje skupaj.

Okrožni urad objavlja o številu svojih zavarovancev naslednje podatke (podatki se nanašajo na mesečno povprečje):

	1930	1929	1928
januar	90.238	84.670	80.165
februar	90.736	83.520	81.838
marec	92.989	84.620	83.093
april	96.584	89.139	85.066
maj	101.744	95.709	89.512
junij	103.214	99.709	92.531
julij	102.275	101.534	92.202
avgust	102.297	102.599	93.637

Po običajnem gibanju članstva OUZD bi bilo pričakovati, da se bo v avgustu v primeri z julijem število zavarovanih članov zvišalo, toda avgust je ostal na julijski višini. Sploh se letos vidi zmanjšanje zaposlitve deloma radi industrijske krize, zlasti pa se opaža nazadovanje števila zaposlenih delavcev v lesni stroki, kjer je ruski dumping občutno škodoval našemu trgu in naši industriji. Poleg zmanjšanja cen je prinesel še ustavitve obratov in odpuščanje delavcev. Doslej je v vseh mesecih število zavarovanih članov presegalo lanskeletne številke, v mesecu avgustu pa je bilo letos manjše kakor lani.

Ljubljana, dne 20. septembra 1930.

TO IN ONO

VIII. gospodarski kongres v
Beogradu

Dne 13. in 14. septembra t. l. se je vršil v Beogradu veliki gospodarski kongres, ki ga je otvoril minister trgovine in industrije Juraj Demetrović. Kongresa so se udeležili predstavniki vseh gospodarskih zbornic v državi, razni odlični predstavniki gospodarskih organizacij, bolgarski, češkoslovaški in avstrijski konzuli in drugi.

Iz govora ministra trgovine in industrije posnemamo nekaj najvažnejših momentov:

Značaj gospodarskih kongresov leži v tem, da vrše revizijo dosedanjega dela in zahtevajo smernice za bodoče delovanje. Tudi na tem kongresu se bodo obravnavala vprašanja bodočega dela. — Brezdvomno je preteklo leto karakterizirano z največjimi napori kraljevske vlade po napredku gospodarstva. — Pri nas vlada depresija v naši industriji. Ugotoviti pa je treba, da uvozimo od okrog 8 milijard dinarjev za 5 milijard fabrikatov. Baš na tem vzgledu pa imamo veliko možnost, da našo industrijo prav in bolje razvijemo. V zadnjem času je opazati pri nas pojave industrijske mentalitete. Imamo pa še drugo mentaliteto in ta je, da vse to, kar je pri nas izdelano, ni nič vredno. S to mentaliteto je treba obračunati. Zelim, da bi ta kongres apeliral v tem pogledu na vso našo javnost. Iz državnih interesov, radi stabilizacije gospodarstva in valute, skratka, radi gospodarskega napredka je potrebno, da vsak državljan uporablja blago, ki je izdelano pri nas.

Naše gospodarstvo zahteva velikih tržišč in kaže tendenco za pridobitev še večjih trgov.

Za vse to pa je potrebna politika narodnega in državnega edinstva, ki je naša ekonomska in življenjska potreba.

Na popoldanski seji so govorili g. Anton Kreiči o zaščiti intenzivne proizvodnje, g. Čeda Joksimović o potrebi tekstilne industrije pri nas in njenem pospeševanju ter g. Ivan Mohorič, ki je v svojem obširnem in izčrpnem referatu očrtal vsa važna in aktualna vprašanja naše zunanje trgovine. V uvodu je tolmačil, da nenovoljno stanje našega gospodarstva ni specialno jugoslovansko vprašanje, nego je to vprašanje evropskega gospodarstva, ki je v zvezi s splošno svetovno gospodarsko desorganizacijo. Edini lek je sistematsko jača-

nje konzumne moči notranjega trga in organizacija domačega gospodarstva. — Govoril je nato o izvozu industrijskih predmetov, investicijski aktivnosti in prometnih problemih.

Na konferenci 14. septembra se je razpravljalo o splošni reformi koledarja ter o banovinskih in občinskih davščinah. Na popoldanskem zasedanju je sprejel kongres resolucijo, ki se nanaša na vsa aktualna zunanje in notranje trgovinsko politična vprašanja.

Statistika stečajev v juliju 1930

Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo v mesecu juliju t. l. 38 stečajev, napram 90 stečajem v istem mesecu preteklega leta, t. j. za 52 stečajev odnosno 57,8% manj.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 4 (lansko leto julija 9), Srbijo in Črno goro 17(69), Hrvatsko in Slavonijo 9 (5), Bosno in Hercegovino 2 (4), Vojvodino 6 (3).

Od početka leta je bilo 443 stečajev, napram 700 v istem razdobju lanskega leta, t. j. za 257 stečajev odnosno 36,7% manj.

Stečaji in prisilne poravnave
v avgustu 1930

Društvo industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja za mesec avgust 1930 sledečo statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečenega leta):

1. Otvorjeni stečaji: v Dravski banovini 2 (3), v Savski 3 (3), v Vrbaski 1 (—), v Primorski 1 (1), v Drinski 6 (20), v Zetski 4 (1), v Dunavski 3 (19), v Moravski 3 (26), v Vardarski 3 (18), v Beogradu, Zemunu in Pančevu 3 (8).

2. Razglašene prisilne poravnave izven stečaja: v Savski banovini 7, v Donavski 2, v Moravski 1.

3. Odpravljeni stečaji: v Dravski banovini 5 (1), v Savski 3 (1), v Primorski 1 (3), v Drinski 1 (6), v Zetski 2 (—), v Dunavski 5 (5), v Moravski 3 (4), v Vardarski — (3), v Beogradu, Zemunu in Pančevu 3 (—).

4. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja: v Dravski banovini 3 (—), v Savski 1 (—), v Primorski 1 (1), v Dunavski 1 (—).

Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo v mesecu avgustu t. l. 30 stečajev, napram 91 stečajem v istem mesecu preteklega leta, t. j. za 61 stečajev, odnosno 67% manj.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 5 (lansko leto avgusta 3), Srbijo in Crno goro 17 (77), Hrvatsko in Slavonijo 3 (9), Bosno in Hercegovino 1 (1), Vojvodino 4 (1).

Od početka leta je bilo 473 stečajev, napram 791 v istem razdobju lanskega leta.

Naša tekstilna industrija

Splošno gospodarsko krizo opazamo več ali manj v vseh industrijskih strokah, v tekstilni pa je postala splošna in zajela vse države.

Naša tekstilna industrija je kljub splošni gospodarski depresiji v povsem povoljnem razvoju. Ona pokriva danes skoro dve tretjini domače potrebe na tekstilnem blagu. Proizvodnja bombaževga prediva in tkanin se je razvijala tako-le:

1920—1923: 30.000 mte. prediva in 80.000 mte. tkanine, 1924—1927: 56.000 mte. prediva in 132.000 mte. tkanine, 1928: 64.000 mte. prediva, 167.000 mte. tkanine, in 1929: 69.000 mte. prediva ter 172.000 mte. tkanine.

Potreba po bombaževem predivu in tkaninah pa je bila naslednja:

1920—1923: 523.000 mte., 1924—1927: 286.000 mte., 1928: 281.000 mte., 1929: 284.000 mte.

Napram temu znaša primanjkljaj v domači produkciji in konzumu: 1920 do 1923: 125, 1924—1927: 98, 1928: 50 in 1929: 43 tisoč mte. Če vzamemo, da je letna produkcija 1920 do 1923 enaka 100, se je napram letu 1929 dvignila na 219. Domača produkcija je v odstotkih pokrila potrebo na domačem tržišču: 1920—1923: 12% na predivu in 34% na tkaninah; 1924—1927: 20% na predivu in 46% na tkaninah; 1928: 22% na predivu in 57% na tkaninah; 1929 pa: 27% na predivu in 61% na tkaninah.

Pospeševanje naše zunanje trgovine

Z uveljavljenjem zakona o pospeševanju zunanje trgovine in osnovanjem zavoda za pospeševanje zunanje trgovine so nastopili za našo zunanjo trgovino vsekakor boljši časi.

Gospodarska struktura, prirodno bogastvo in pravilno usmerjena zunanje-trgovinska politika dajejo naši državi vse pogoje za ugoden razvoj in boljše, vidnejše mesto v mednarodni trgovini, kakor pa ga je zavzemala doslej. — Bilanca naše zunanje trgovine je bila v zadnjih desetih letih radi dokaj zgrešene trgovinske politike z malimi izjemami vedno pasivna.

Pri pospeševanju zunanje trgovine je treba psvečati vso pažnjo trgovinskim pogodbam z inozemskimi državami. Nekaj trgovinskih pogodb je v veljavi še izza predvojne Srbije in sicer z Združenimi državami sev. Amerike (1882), Holandijo (1882), Dansko (1910), Norveško (1909), Portugalsko (1914), Švico (1907) in Švedsko (1907). Radi po vojni popolnoma spremenjenih razmer pa je vsekakor potrebno, da se s temi državami sklenejo nove pogodbe, zlasti pa z Ameriko, Dansko, Holandijo in Švico. Povojne trgovinske pogodbe delimo v dva dela, in sicer: v pogodbe s tarifnim delom in v pogodbe brez tarifnega dela.

Naš izvoz teži predvsem v sosednje države, kamor izvozimo 62—70%, uvozimo pa iz teh držav 55—60%.

V trgovini s sosednjimi državami smo bili v letih 1924 do 1928 vedno aktivni. Tako je znašal izvoz v te države 1924: 6.897.264.000 Din, uvoz iz teh držav pa 4.012.896.000 Din.

	Izvoz Din:	Uvoz Din:
1925:	6.322.597.000	4.283.542.000
1926:	5.317.863.000	3.429.583.000
1927:	4.200.448.000	3.110.449.000
1928:	4.043.329.000	3.139.990.000

Na prvi pogled je trgovinska bilanca s sosednjimi državami za nas ugodna, vendar pa vidimo, da je razlika v našo korist od leta do leta manjša.

V bilanci z ostalimi državami smo bili v zadnjih letih vedno pasivni in to v prometu s Češkoslovaško, Nemčijo, Francijo, Anglijo, Holandijo, Belgijo, Poljsko in Ameriko za čez 2 milijardi dinarjev.

Neobhodno potrebno je torej podrobno proučevanje zapadnega tržišča, ker balkanskim državam na teh tržiščih ostro konkurira Amerika. Prevladuje pa mnenje, da bi bilo treba našo zunanjo trgovino usmeriti in okrepiti tudi na vzhodnem delu Sredozemskega morja — v Levanti, za kar bi bila nujno potrebna trgovinska pogodba s Turčijo, s čimer bi se zboljšal tudi položaj naše cone v Solunu. Prepotrebna bi bila po mnenju gospodarskih krogov tudi skle-

nitev trgovinske pogodbe z Latvijo, Rusijo, Bolgarijo in vsemi državami Južne Amerike, ki zavzemajo v naši zunanji trgovini v zadnjih letih vedno bolj važno mesto.

Brezposelnost v Evropi

Brezposelnost v Evropi se je razvijala drugače v zapadni in zopet drugače v srednji Evropi. Medtem, ko se je v Angliji in Nemčiji zvišalo število brezposelnih, opažamo v Srednji Evropi upadanje.

Največ trpi radi brezposelnosti Nemčija, kjer je znašalo število brezposelnih 15. julija t. l. 2,715.000, 1. avgusta t. l. pa že 2,757.000 tako, da je v teku pol meseca narasla za 42.000 oseb.

Prorokovanja, da bo število brezposelnih v Angliji v pozni jeseni prekoračilo 2 milijona, to je, da bo prekoračilo število iz leta 1922, ko je bila brezposel-

nost največja, so se že mnogo prej izpolnila, kakor pa se je pričakovalo. V Angliji je bilo 21. julija t. l. 1,972.000 brezposelnih, 28. julija t. l. pa 2,011.467.

Obratno sliko nam nudi Srednja Evropa. Na Češkoslovaškem je število brezposelnih nekoliko padlo in je znašalo konec maja 77.069, konec junija t. l. pa 73.465.

Ravnotako je v upadanju brezposelnost na Poljskem, čeprav je letos večja nego lansko leto. Število brezposelnih v maju je bilo 273.851 in se je znižalo v juliju t. l. na 207.258, medtem ko je bilo lansko leto julija meseca le 109.622 brezposelnih.

V Angliji cenijo, da bodo znašali letošnji stroški za podpore brezposelnih 90 milijonov funtov (25 milijard dinarjev). Od te vsote bo dala država 60 milijonov, 30 milijonov pa delodajalci in delojemalci.

L I S T E K

Dr. Uroš S. Ružičić

Dedičnost in zakon

Na svet prihajamo neenaki in tudi ostajamo različni, čeprav bi imeli še tako slično odgojo in izobraževanje. Vendar ako opazujemo poedine člane ene in iste rodbine, lahko vidimo, da imajo nekaj skupnega v svojem telesnem sestavu in v svoji duševnosti. Ko se seznanimo malo bliže z zgodovino kake rodbine in jo proučujemo nekoliko kolen nazaj, opazimo, da obstojajo gotove posebnosti telesa in duha, ki se bolj ali manj neizpremenjene prenašajo s pokolenja na pokolenje, dajoč rodbini neki poseben, takorekoč večern pečat. Obstojata torej neobuzdana težnja k prenašanju lastnosti in vrlin roditeljev in dedov na deco in potomstvo.

Mi nimamo samo členci svojih staršev, nego smo tudi vnuki naših dedov. Koliko je v nas vrlin in odlik, katere dolgujemo samo njim, a koliko je napak in nedostatkov, katerih je kriv kdo izmed njih! Informirajmo se o prednikih kake rodbine, ki je znana kot zdrava, napredna in nadarjena; odgovori se bodo glasili, da so bili tudi dedje taki, kakršni so danes vnuki ter da ti poslednji niso nič drugega, nego slika onih prvih. Morda nas zanima usoda kake rodbine, v kateri srečavamo neprestano duševno ali telesno slabe člane? Zberimo podatke o zdravju prednikov, pa bomo videli, da je bilo tudi pri njih nekaj sličnega, morda celo popolnoma istega.

Močni in tajinstveni zakoni dedičnosti vodijo torej našo usodo. Pod njihovo silo mi oživljamo in iz novega preživljamo zdravstveno usodo naših prednikov. Podedovali smo in zapuščamo kot dedščino največji del nas samih, od osnovnih in globoko ukoreninjenih lastnosti in vrlin do najneznatnejših teženj in nagnjenj. Bistrost ali omejenost duha, moč ali slabost razuma, krepkost ali zanikarnost našega telesa — kaj je vse to, ako ne zdravstvena dedščina, ki so nam jo pustili predvsem naši neposredni roditelji pa tudi daljnji predniki.

Ako obstojajo tako nepremagljive sile, ki odločajo pred rojstvom in celo pred spočetjem človeka o njegovem zdravju in njegovi bodočnosti, je naša dolžnost, da te sile uvažujemo v trenutkih, ko se odločamo, da zasnujemo rodbino in hočemo sami postati roditelji. Preden dobimo naslednika in ga začnemo negovati ter vzgajati, je treba, da se vprašamo: kaj nameravamo dovesti na ta svet

in kakšno duševno in telesno zdravje ter dedščino mu izročimo? Kajti naj bo naš potomec še tako lepo negovan in vzgajan, vzoren bo samo takrat, ako bo spočet in porojen od zdravih in nadarjenih roditeljev.

Z dobro dedščino je otroku že vnaprej pripravljena dobra bodočnost. Ž njo je olajšan tudi trud za vzgojo in zagotovljen uspeh negovanja. Skratka, samo na ta način se dobiva polna nagrada za materinstvo in očetovstvo.

Pa naj kakorkoli sanjamo o njem in naj si ga predstavljamo kakorkoli, brak (zakon) v svojem bistvu ni nič drugega, nego ustanova, ki ima za svoj cilj zarod. Še več, porod je najbistvenjši pogoj za popolno srečo v braku.

Nagon in ljubezen do porodice sta močna v našem narodu. Očetovstvo je pri nas ponos moža istotoliko, kolikor je materinstvo sreča žene. In prav zato, ker v deci iščeta največji del radosti tega življenja, bi morala bodoča roditelja, še preden stopita v zakon, zagotoviti pogoje, pod katerimi naj se jima spočne, rcdi in odraste zdrav in primeren zarod.

Doba starosti roditeljev je nedvomnega vpliva na zdravje in jačino dece, zato je treba izbrati pravi čas ženitve in možitve. Znano je, da se premlade majke brzo postarajo in lahko pobolevajo, dočim starejše prej umirajo in ostavljajo nepreskrbljene otroke. Pri obeh je porod težji. Deca starejših roditeljev nosi na svojih obrazih nekako pečat njihove starosti. Devojka pred 20. letom ni zrela za materinski poklic, niti moški pred 25.—30. letom za očetovske dolžnosti. Roditelji od 25.—35. leta dajejo najmočnejši in najboljši zarod.

Naloga žene je v zakonu važnejša od naloge moža. Poleg drugih zakonskih dolžnosti mora žena po spočetju nositi dete v sebi, ga roditi, negovati in vzgajati. To vse zahteva velik napor, za kateri je potrebno ne le krepko telo, nego tudi veder duh.

Bodoči oče mora zakon in svoj zarod materialno oskrbeti, a predvsem mora prinesiti v zakon trdno zdravje. Ako pa je imel nesrečo, da je zbolel pred poroko, naj ima toliko vesti, da ne bo stopal v zakon nezdravljen, zlasti ako gre za obolenje, ki bi moglo biti ženi in zarodu usodno.

Kaj je končno tudi oče, ki se ujeta pijači, ako ne bolnik! Le oglejmo si njegov zarod: deca je zanikarna, slaba in neodporna, nagnjena k vsem mogočim, a zlasti živčnim obolenjem; deca, za katero postajajo celo najneznačajše bolezni čisto rečne, včasih smrčne; deca, občutljiva za najmanjši nedostatek nege, skratka, deca brez zdravstvene in družabne bodočnosti.

Premislimo le za trenotek usodo zaroda roditeljev, bolnih na sifilidi! Po celi vrsti splavov in prezgodnjih porodov pride končno na svet zanikarno in smrti zapisano novorojenče. Kakšno življenje in kakšno bodočnost moremo pričakovati pri načetem telesu, ki ga že od prvega dne čakajo bolezni zdravljenja in ki ne postane zdravo prav do smrti? Že navaden kapavec, ki je postal žalibog v današnji dobi tako neredka bolezen, okuži ženo in jo čisto stori neplodno ter okuži pri rojstvu tudi dete.

Jetika v vseh oblikah in stopnjah je pri nas tako razširjena in pogosta, da je zdravniški pregled nujno priporočljiv tudi v primeri najmanjše sumnje. Seveda kadar je boleš v razvoju, se ne sme na sklenitev braka niti misliti. Toda obstajajo primeri, ko je jetika tajna in z navideznim ozdravljenjem prikrita. Dasi neopazna, lahko ta bolezen v telesu dolgo časa tli, a včasih jo nosečnost razplamti ali kaka nova zdravstvena nezgoda odkrije. Bodisi da svojo bolezen prenesejo na zarod ali mu dajo le nagnjenje k tej bolezni, vsekako so jetični roditelji za otrokovo zdravje očitvidna opasnost. Koliko je dece, zlasti dojenčkov, ki so negovanje in poljubljanje takih roditeljev plačali s svojim življenjem!

Poleg vsega tega obstoja še mnogo zdravstvenih vprašanj, pred katerimi se je treba ustaviti, preden se ljudje odločijo, da sklenejo zakon. O vsem tem mora odločati zdravnik.

V zadnji dobi je zato bilo zahtevano in predlagano od mnogih strani, naj se tudi pri nas uvede z zakonom obvezni zdravniški pregled pred stopanjem v brak. Kolikor je gotovo, da bi mešanje zakonov v ustanovo, kakršna je brak, žalilo občutljivost in izzvalo odpor. Zdravniški pregled zaročencev je nad vse poželen, a še bolj pregled, ki bi izhajal iz svobodne volje in zavesti o odgovornosti.

(Iz knjige „Vi in Vaš dojenček“.)